

مقاله پژوهشی: ارائه الگوی راهبردی پدافند غیرعامل مردم محور

در مقابله با جنگ نرم دشمن

اسماعیل احمدی مقدم^۱، حسین حسینی^۲، حمید فروزان^۳، پرویز طهماسبی^۴

پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۰۶/۲۸

دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۴/۰۶

چکیده

در سال‌های اخیر پدافند غیرعامل در کشور ما مفهومی گسترده یافته و تقریباً اکثر حوزه‌های حیات اجتماعی مردم را در بر می‌گیرد. یکی از روش‌های نوین پدافند غیرعامل، پدافند غیرعامل مردم محور می‌باشد که ماموریت اصلی آن در وهله‌ی نخست، حفاظت از انسجام بین مردم و حکومت بوده و در وهله بعدی تداوم فعالیت‌های ضروری است. هدف این تحقیق ارائه الگوی راهبردی پدافند غیرعامل مردم محور در برابر جنگ نرم دشمن است. تحقیق حاضر با رویکرد آمیخته (بخش کیفی با روش داده بنیاد و بخش کمی با روش اکتشافی) انجام شده است. جمع آوری داده‌ها در این تحقیق به دو روش میدانی و کتابخانه‌ای و با استفاده از ابزارهای مصاحبه، مشاهده، میز گرد تخصصی و اسناد و مدارک تحقق یافته است. جامعه آماری این تحقیق ۳۲ نفر از صاحب‌نظران حوزه جنگ نرم و پدافند غیرعامل و تا رسیدن به اشباع نظری می‌باشد که پس از مصاحبه با ۱۲ نفر صاحب‌نظر به اشباع نظری نائل گردید. برای تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی حاصله در سه مرحله کدگذاری (باز، محوری و انتخابی) به عمل آمد. در این راستا ابتدا تعداد ۱۹۶ واحد تحلیل (پاراگراف) انتخاب و پس از مفهوم سازی، تعداد ۴۵ شاخص قانونی تعیین و فهرست گردیدند. در جریان کدگذاری محوری با دسته بندی شاخص‌های مرتبط به یکدیگر، تعداد ۱۲ مؤلفه حاصل شد و پس از کدگذاری انتخابی، پنج بعد (مدیریت فضای مجازی، تامین امنیت، حفظ سرمایه اجتماعی، استقرار عدالت و پاسخگویی به نیازها) برای الگوی پدافند غیرعامل مردم محور تعیین گردید. در بخش کیفی با تنظیم پرسشنامه، ابعاد و مؤلفه‌های الگوی پدافند غیرعامل مردم محور در برابر جنگ نرم دشمن، در میان جامعه نمونه تحقیق به رای و سنجش گذاشته شد و با استفاده از نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت که با اخذ نمره مناسب همگی تایید گردیدند.

واژگان کلیدی: "الگوی راهبردی"، "پدافند غیرعامل مردم محور"، "مردم"، "جنگ نرم"

^۱ استاد مدیریت راهبردی نظامی، دانشگاه عالی دفاع ملی

^۲ استادیار علوم سیاسی دانشگاه جامع امام حسین (ع)

^۳ استادیار پدافند غیرعامل دانشگاه عالی دفاع ملی

^۴ دانشجوی دکترای مدیریت راهبردی پدافند غیرعامل، دانشگاه عالی دفاع ملی (نویسنده مسئول) Tahmasbi_P@yahoo.com

مقدمه

جنگ نرم در پی از پای درآوردن اندیشه و تفکر جامعه هدف است تا حلقه‌های فرهنگی و فکری آن را سست کند و با بمباران خبری و تبلیغاتی در نظام سیاسی - اجتماعی حاکم، تزلزل و بی‌ثباتی تزریق کند. دشمن با استفاده از جنگ نرم سعی دارد تا مردم را از حکومت جدا نموده و به هدف نهایی خود در فروپاشی یا حداقل تغییر رفتار جمهوری اسلامی ایران نائل شود. به طور مشخص جنگ نرم دشمن در دو بعد مجزا مشتمل بر تلاش عملی و تلاش گفتمانی برنامه‌ریزی شده است. منظور از تلاش عملی، طراحی و اجرای تحریم‌های اقتصادی ناجوانمردانه و منظور از تلاش گفتمانی، عملیات روانی است. بررسی نشان می‌دهد که نقصان کارآمدی و نقصان گفتمانی بزرگ‌ترین آسیب‌پذیری ج.ا.ا. در این دوره است. نتیجه نقصان کارآمدی معضلاتی چون بیکاری، گرانی، تورم و... است و عدم اقناع مردم ثمره نقصان گفتمانی است. تهدیدات قید شده هنگامی کارساز خواهد بود که بر روی آسیب‌پذیری‌ها متمرکز شود.

در شرایط عادی رابطه مردم با حکومت در سه وضعیت پشتیبان، بی‌طرف و مخالف طبقه بندی می‌شود. در جنگ نرم دشمن قصد دارد تا با بکارگیری تحریم و عملیات روانی جمعیت پشتیبان را به جمعیت بی‌طرف و جمعیت بی طرف را به جمعیت مخالف حکومت تبدیل نماید. موضوع تغییر نظام جمهوری اسلامی ایران به دست ملت، از بدو تولد انقلاب اسلامی مورد توجه نظام سلطه قرار داشته است. دشمن در دو دهه اول انقلاب با استفاده از قدرت سخت تمامی مساعی خود را برای این منظور بکار بسته و بخت خود را آزموده است. حقیقت این است که کشور ما برای مقابله با تهدیدات ناشی از جنگ سخت به خوبی مهیاست، رزمندگانی مجهز و آموزش دیده در اختیار دارد و بعنوان یکی از قدرتمندترین نظامی مطرح منطقه و جهان شناخته شده است، اما آیا در برابر تهدیدات ناشی از جنگ نرم نیز از ساز و کار و عده و غده لازم برخورداریم؟ رویدادهای سالیان اخیر و فتنه‌ها و شورش‌های بوقوع پیوسته با قاطعیت به این سوال، پاسخ منفی می‌دهد و اینگونه استنباط می‌شود که مردم ما در برابر جنگ نرم دشمن از دفاع مناسب برخوردار نبوده و آسیب پذیر می‌باشند. طی سالیان اخیر جهادگران علمی در مراکز تحقیقاتی و دانشگاهی پژوهش‌های ارزنده‌ای در مورد جنگ نرم به انجام رسانیده و به تولید و گسترش ادبیات جنگ نرم کمک شایانی نموده‌اند، لکن غالب تحقیقات موصوف متکی به منابع خارجی بوده و با بافتار خاص ج.ا.ا. تناسب چندانی ندارند و بدین لحاظ یافته‌های محققین ارجمند، کمتر پاسخگوی نیازهای

موجود می‌باشد. پدافند غیرعامل عبارت است از مجموعه اقدامات غیرمسلحانه‌ای که موجب افزایش بازدارندگی، کاهش آسیب‌پذیری، تداوم فعالیت‌های ضروری، ارتقای پایداری ملی و تسهیل مدیریت بحران در مقابل تهدیدات و اقدامات دشمن می‌گردد. (متناسب با عنوان تحقیق و موضوع جنگ نرم، در نگارش این مقاله سه کارکرد کاهش آسیب‌پذیری، افزایش پایداری ملی و تداوم فعالیت‌های ضروری، منظور نظر محقق واقع شده است). بعد از ملاقات مورخه ۱۳۹۷/۷/۶ ریاست و کارکنان سازمان پدافند غیرعامل کشور با فرماندهی معظم کل قوا (مدظله‌العالی) و دریافت منویات ایشان، حوزه‌های جدید کاری برای موضوع پدافند غیرعامل تعریف گردید، که یکی از آنها پدافند غیرعامل مردم محور می‌باشد و تا کنون در هیچ رساله‌ای مورد بررسی و مذاقه واقع نشده است. لذا سوال اصلی این تحقیق بدین شکل در ذهن محقق نقش بسته است: "الگوی راهبردی پدافند غیرعامل مردم محور در مقابله با جنگ نرم دشمن چگونه است؟" در بعد اهمیت و ضرورت تحقیق می‌توان به صورت خلاصه به موارد زیر اشاره نمود:

۱. کشف و شناسایی راهبردهای دشمن در حوزه جنگ نرم و اتخاذ راهکارهای مناسب برای خنثاسازی اثرات آن بر مردم و حفظ سرمایه اجتماعی نظام جمهوری اسلامی ایران.
۲. رفع بسترهای مناسب برای بروز ناآرامی‌های اجتماعی که منجر به شیوع اغتشاش، فتنه، و تحمیل خسارات معنوی و مادی بر ساحت مقدس نظام جمهوری اسلامی ایران می‌شوند و دارای منشاء جنگ نرم هستند.

در صورت عدم توجه به جنگ نرم و پدافند از مردم در برابر تبعات ناشی از آن، تلاش برنامه ریزی شده دشمن برای زمینه‌سازی، بی‌اعتبارسازی، ناکارآمد نمایی، ناراضی سازی و ارزش زدایی در کشور منتج به نتیجه خواهد شد.

با عنایت به موارد پیش گفته، هدف این تحقیق "دستیابی به الگوی راهبردی پدافند غیرعامل مردم محور در مقابله با جنگ نرم دشمن" می‌باشد.

مبانی نظری

- پیشینه تحقیق

۱- گروه مطالعاتی دوره چهارم سیاست دفاعی، داعا (۱۳۹۲) در تحقیق خود با عنوان: تدوین راهبردهای پیشگیری و مقابله با جنگ نرم استکبار، متناسب با قدرت نرم عظیم نظام جمهوری اسلامی در هر یک از حوزه‌های (اجتماعی، فرهنگی، دینی، سیاسی، اقتصادی،

نظامی و امنیتی) به بررسی و موشکافی جنگ نرم دشمن پرداخته‌اند، این تحقیق به روش آمیخته به انجام رسیده است. سوالات فرعی این تحقیق عبارتند از: ویژگی و مؤلفه های قدرت نرم نظام جمهوری اسلامی چیست؟ ماهیت و اهداف جنگ نرم استکبار علیه نظام جمهوری اسلامی ایران چیست؟ عوامل محیط داخلی (قوت و ضعف‌ها) نظام جمهوری اسلامی ایران در زمینه قدرت نرم کدامند؟ عوامل محیط خارجی (تهدید و فرصت‌ها) نظام جمهوری اسلامی ایران در زمینه قدرت نرم کدامند؟ و سوال اصلی تحقیق عبارت است از: راهبردهای موثر مقابله با جنگ نرم استکبار با تاکید بر قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران چیست؟ در پایان این تحقیق ۳۴ راهبرد احصاء شده است.

۲- باقی نصرآبادی (۱۴۰۰) در مقاله خود با عنوان: راهبردهای پدافندی آتش به اختیار در مدیریت سیاسی جهت مقابله با جنگ نرم از دیدگاه مقام معظم رهبری، این سوال را مطرح می‌کند، که شاخص‌های پدافندی آتش به اختیار در مدیریت سیاسی جهت مقابله با جنگ نرم از دیدگاه مقام معظم رهبری چیست؟ بر همین اساس مساله اصلی این پژوهش شاخص‌های پدافندی آتش به اختیار در مدیریت سیاسی جهت مقابله با جنگ نرم از دیدگاه مقام معظم رهبری بوده که به کمک تفسیر ساختاری و کاربست تحلیل مضمونی در جهت کشف آن برآمده است. بررسی‌های انجام شده از بیانات آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله‌العالی) نشان می‌دهد ایشان شاخص‌های بینشی، گرایشی و کنشی را از جمله شاخص‌های پدافندی آتش به اختیار در مدیریت سیاسی برمی‌شمارند.

۳- مختاری (۱۳۹۸) در مقاله خود با عنوان: بررسی تاثیر بعد اجتماعی جنگ نرم و ارائه راهبرد، با هدف شناخت بعد اجتماعی از میان سایر ابعاد به عنوان یکی از کارکردهای جنگ نرم دشمن و ارائه راهبرد مقابله‌ای اقدام و سپس به روش اولویت بندی فرآیند تحلیل سلسله مراتبی (AHP) راهبردهای حاصله را اولویت بندی نموده است. وی با بهره‌گیری ترکیبی از مبانی و رویکردهای نظری مرتبط «اندلسی، هانتینگتونی و جین شاری» و با نظر خبرگان صاحب نظر در زمینه جنگ نرم به ارائه نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید پرداخته و با استفاده از روش فرآیند تحلیل سلسله مراتبی به اولویت بندی هر یک از آن‌ها اقدام نموده است. در انتها ۱۲ راهبرد بر اساس تجزیه و تحلیل به عمل آمده ارائه گردید.

۴- افتخاری و همکاران (۱۳۹۸) در مقاله خود با عنوان: تاثیرات جنگ نرم غرب بر مشروعیت سیاسی جمهوری اسلامی ایران، در صدد پاسخگویی به این سؤال اساسی صورت برآمده است که جنگ نرم غرب چه تأثیری بر مشروعیت سیاسی در جمهوری اسلامی ایران دارد. این تحقیق بر مبنای دستاورد از نوع کاربردی، بر مبنای اهداف و ماهیت، از نوع پیمایشی، توصیفی و تحلیلی و بر مبنای نوع داده‌های مورد استفاده از نوع آمیخته است. نتیجه این تحقیق بیانگر این است که پس از پیروزی انقلاب اسلامی، غرب با بکارگیری مؤلفه‌های گوناگون جنگ نرم در ابعاد سیاسی، فرهنگی با عنوان‌های تضعیف اصل ولایت فقیه، بهره برداری تاکتیکی از حقوق بشر، وقوع انقلاب‌های رنگی در کشور، رواج نافرمانی مدنی، فرقه سازی دینی و تشکیل اپوزیسیون‌های فرهنگی توسط بلوک غرب و گروه‌های فشار برای تضعیف نظام و مشروعیت سیاسی آن در سطح داخلی و همچنین مجامع جهانی، برنامه ریزی نموده و بعضاً بحران‌هایی را برای نظام پدید آورده اند.

۵- سبحانی فر (۱۴۰۰)، در مقاله خود با عنوان: ارائه الگوی دفاع نرم جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر گفتمان امام خامنه‌ای (مد ظله العالی) به بررسی موضوع دفاع نرم و ابعاد و مؤلفه‌ها و شاخص‌های آن پرداخته است. در این تحقیق هدف اصلی، ارائه الگوی دفاع نرم بر مبنای گفتمان امام خامنه‌ای بوده که متناسب با آن سؤال اصلی، الگوی دفاع نرم ج.ا.ا. مبتنی بر گفتمان امام خامنه‌ای چگونه الگویی است؟ طراحی گردیده است. پژوهش مورد نظر، پژوهش کاربردی، توسعه‌ای و بنیادی است که از روش کیفی بهره گرفته شده است. این پژوهش با روش داده بنیاد انجام شده و کد گذاری بصورت دستی انجام شده است. مدل بدست آمده دارای ۶ بعد، ۴۵ مؤلفه و ۴۳۶ شاخص می‌باشد که بر اساس مدل ارائه شده، ابعاد و مؤلفه‌ها در چهار مقوله شامل: متغیرهای مؤثر، متغیرهای زمینه‌ساز، متغیرهای بازدارنده و نتایج و پیامدها دسته بندی شده‌اند.

پیشینه‌ها نقش ارزنده‌ای در دانش زایی و دانش افزایی و همچنین تسریع فراگیری مفاهیم جنگ نرم داشتند ولیکن فاقد دیدگاه پدافند غیرعامل مردم محور و مصونیت بخشی مردم در برابر هجمه‌های نرم دشمن بودند. از این رو محقق با غنیمت شمردن تحقیقات وزین و ارزشمند قبلی، بنای تحقیق خود را بر یافته‌های آنان خواهد نهاد.

- مفهوم شناسی

الگوی راهبردی: مدل منسجمی است که با تنظیم مفاهیم، ابعاد، مؤلفه، زیر مؤلفه، متغیرها و شاخص‌ها روابط بین آنها را به بهترین شکل ممکن ترسیم نموده و چگونگی دستیابی به اهداف را میسر می‌سازد. (نوروزی، ۱۳۸۵: ۱۲۶)

پدافند غیرعامل مردم محور: به مجموعه اقدامات و تدابیر در حوزه مردم و زیرساخت‌های خدمات‌رسانی و تأمین نیازهای اساسی مردم با هدف صیانت و حفاظت از جان و مال مردم، ارتقاء آستانه تحمل مردم در شرایط اضطراری بحران ناشی از جنگ، پایداری و استمرار تأمین نیازمندی‌های ضروری آن‌ها، اطمینان‌بخشی، آرامش‌بخشی و افزایش همگرایی مردم و حاکمیت پدافند مردم محور اطلاق می‌شود. (ماده ۱، بند ۱۹، نظام عملیاتی پدافند مردم محور) رسالت پدافند مردم محور اولاً حفظ انسجام و پیوستگی بین مردم و حکومت و در ثانی صیانت، دفاع، حفاظت، اداره و تأمین نیازهای ضروری مردم در شرایط خاص و در برابر تهدیدات سخت و نرمی که متوجه ملت است. (جلالی، ۱۳۹۵)

مردم (ملت): ملت به مجموعه‌ای از افراد ساکن در فضای جغرافیایی مشخص و محدود از حیث سیاسی اطلاق می‌شود که بر اساس عوامل و خصیصه‌هایی نظیر تبار، تاریخ، فرهنگ، مذهب، سرزمین، قومیت، زبان و... نسبت به یکدیگر احساس همبستگی و همانندی می‌کنند و خود را متعلق به یک ما می‌دانند. مردم یک کشور از عناصر ساختاری و بنیادین آن کشور هستند؛ به طوری که بدون آنها کشور معنی و مفهومی ندارد. (حافظی‌نیا، ۱۳۹۵) بدیهی است، مردم در دوام و بقای حکومت‌ها نقش محوری داشته و دشمن با جنگ نرم سعی در مختل کردن کارکردهای مردمی دارد. بر اساس مطالعات انجام شده کارکردهای مردم تحت یک سیستم سیاسی (حکومت) به شرح جدول ۱ می‌باشد:

جدول ۱ کارکردهای مردم در یک نظام حکومتی

کارکرد	زیرکارکرد
حمایت از حکومت	پرداخت مالیات، کمک به دولت در بحرن‌ها، برخط، دفتر پژوهش‌های ریاست جمهوری) مشروعیت بخشی به حکومت (قالیباف، ۱۳۹۱)، تأمین نیروی نظامی، کار و تولید (حافظی‌نیا، ۱۳۹۵)، رکن امنیت پایدار (چهرمی، ۱۳۷۵)، سرمایه اجتماعی عمودی (محمدی، ۱۳۸۷)
تداوم حیات اجتماعی	مشارکت سیاسی (کلمن، ۱۳۸۴)، حفظ و ارتقای فرهنگ (غفوری، ۱۳۹۵)،

کارکرد	زیرکارکرد
	حفاظت از ارزش‌ها و باورها (رخشانی، ۱۳۹۵)
تداوم رعایت نظم و انضباط	سرمایه اجتماعی افقی (محمدی، ۱۳۸۷)، مشارکت مدنی (امیرخانی، ۱۳۸۷)
مقاومت در شرایط اضطراری	منبع روحیه ملی (عبداله‌خانی، ۱۳۹۶)، عامل وحدت ملی (احمدی، ۱۳۹۵)، مؤلفه قدرت ملی (داری، ۱۳۸۷)

جنگ نرم: ایجاد تردید در دل‌ها و ذهن‌های مردم. جنگ نرم یعنی جنگ بوسیله ابزارهای فرهنگی و پیشرفته امروزی...، جنگ نرم یعنی، جنگ بوسیله نفوذ، دروغ و شایعه پراکنی (بیانات در دیدار با جمع کثیری از بسیجیان کشور، ۱۳۸۸) جنگ نرم در فرهنگ سیاسی به معنی فروپاشی از درون و در حقیقت شامل هرگونه اقدام روانی و تبلیغات رسانه‌ای است که جامعه هدف یا گروه هدف را نشانه گرفته و با هدف گرفتن فکر و اندیشه ملت‌ها نقش مهمی در سست کردن حلقه‌های فکری و فرهنگی جامعه ایفا می‌کند و بدون درگیری نظامی رقیب را به انفعال و شکست وا می‌دارد (ملکی و حاتمی، ۱۳۹۲). تهدید نرم یعنی تلاش عمدی و برنامه‌ریزی شده یک کشور برای بهره برداری از نارضایتی‌های داخلی کشور حریف در جهت نیل به منافع و جنگ نرم یعنی وضعیتی که تهدید نرم به فعلیت می‌رسد و دو سیستم را درگیر تغییر یا حفظ نظام مستقر می‌سازد. (حسینی، ۱۳۸۹) مکانیسم جنگ نرم دشمن در بافتار خاص جمهوری اسلامی ایران شامل بسترسازی برای ایجاد ناکارآمدی و سپس بارگزاری محتواهای مرتبط با آن در سامانه جنگ نرم (اتاق‌های فکر، ابزارهای جنگ نرم و روش‌های جنگ نرم) و در آخر تهاجم به اذهان مردم و تخریب کارکردهای آنان می‌باشد. از این رو لازمه‌ی ارائه‌ی الگو در ابتدا شناخت بسترهای جنگ نرم در کشور و سپس آماج شناسی تهاجم نرم دشمن است که در ادامه مورد بررسی قرار می‌گیرد:

الف- بسترسازی جنگ نرم در محیط خاص ج.ا.ا.

دشمن روی ناکامی‌های ما تبلیغات می‌کند، جنگ روانی می‌کند، روی آنها تکیه می‌کند؛ ناکامی‌ها را چند برابر بزرگ‌تر از آن مقداری که هست نشان می‌دهد. البته پیشرفت‌ها و بسامانی‌ها را مطلقاً نشان نمی‌دهد و به آنها اشاره‌ای نمی‌کند و عمداً پیشرفت‌ها را کتمان می‌کند... (بیانات در ارتباط تصویری با مردم آذربایجان شرقی، ۱۳۹۹) در جدول ۲ نقائص کارکردی (ناکامی‌های) جمهوری اسلامی ایران در حوزه‌های فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی که خوراک اصلی پروپاگاندا‌ی عظیم و به هم تنیده دشمن است، توسط محقق مورد بررسی قرار گرفته است.

جدول ۲ بسترهای جنگ نرم در ج.ا.ا.

نقائص	حوزه
تهدیدات نوین فرهنگی ناشی از فضای مجازی (افتخاری، ۱۳۹۵)، تضعیف باورها و اعتقادات مردم (بیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی)، گسست بین نسلی (کاویانی، ۱۳۹۲)، هویت زدایی از نمادهای فرهنگی (شورای عالی انقلاب فرهنگی) القای برتری فرهنگ غربی (کاویانی، ۱۳۹۲)، کاهش کاربرد زبان ملی (احمدی، ۱۳۹۵)، نفوذ و گسترش عرفان‌های غیر اسلامی (آز، ۱۴۰۰)، کاهش ضریب نفوذ رسانه ملی (گروه مؤلفان، ۱۴۰۰)، تضعیف تاریخ و بنیان‌های مشترک هویتی (احمدی، ۱۳۹۵)، بیانات نارسای مداحان و واعظین (بیانات، ۱۴۰۰)،	فرهنگی
بحران آب (طهماسبی، ۱۳۹۵)، مهاجرت نخبگان (مجیری، ۲۰۲۱)، کاهش جمعیت (مؤسسه تحقیقات جمعیت ایران، ۱۳۹۹)، بحران پیری جمعیت (بانکی پور، ۱۴۰۰)، تنش‌های اجتماعی (بیات، ۱۴۰۰)، قومیت گرایی (احمدی، ۱۳۹۵)، بیکاری (درگاه ملی آمار، ۱۴۰۰)، قاچاق (تاجیک، ۱۳۹۸)، دگرگونی شدید ارزش‌های اجتماعی (زاهدی، ۱۳۹۳)، فقر و اعتیاد (رضایی، ۱۳۹۶)، ناامنی و خشونت (ترکمان، ۱۳۹۹)، نافرمانی مدنی (علمی، ۱۳۹۵)،	اجتماعی
نرخ تورم بالا (برخط، اقتصاد آنلاین، ۱۳۹۹) فساد مالی و اداری (فراستخواه، ۱۴۰۱)، بحران مسکن (دنیای اقتصاد، ۲۰۲۱)، کاهش ارزش ریال (دنیای اقتصاد، ۱۳۹۹)، افزایش قیمت مواد غذایی (انستیتو تحقیقات تغذیه‌ای و صنایع غذایی کشور، ۱۳۹۹)، کسری بودجه (مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۹)، کاهش صادرات (بانک جهانی، ۲۰۲۱)، افزایش بدهی خالص (بانک جهانی، ۲۰۲۱)،	اقتصادی

ب- آماج شناسی جنگ نرم دشمن در محیط خاص ج.ا.ا.

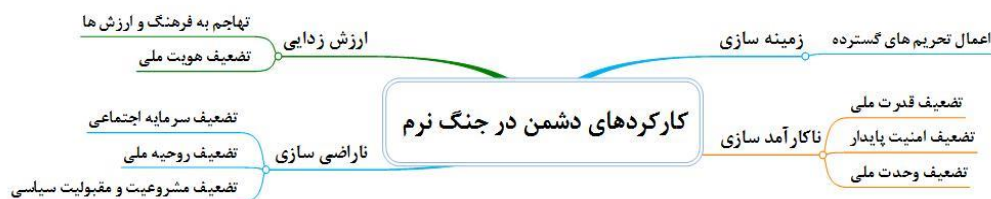
محقق برای این که آماج‌های جنگ نرم دشمن را بر مبنای اهداف بررسی نماید، کلیه‌ی محتواهای بارگزاری شده رسانه (صدای آمریکا)، (بی‌بی‌سی فارسی) و (من و تو) در اینستاگرام را در بازه زمانی دو ماهه مورد مشاهده قرار داد که نتایج حاصله در جدول ۳ ارائه گردیده است. سه رسانه مزبور مجموعاً دارای ۲۶/۶ میلیون نفر دنبال کننده می‌باشند که جمعیت قابل ملاحظه‌ای است.

جدول ۳ آماج شناسی جنگ نرم دشمن

نام رسانه	آماج								
	امنیت پایدار	اجتماعی سرمایه	وحدت ملی	ارزش‌ها، باورها، فرهنگ	قدرت سیاسی	قدرت ملی	قدرت ملی	رواج ملی	سیاسی
VOA	۴۷	۱۵	۲۴	۱۹	۱۵	۱۵	۹	۹	۳
BBC	۶۱	۴۴	۱۷	۱۰	۱۶	۶	-	۴	۱
من و تو	۵۱	۱۵	۹	۱۰	۷	۴	۴	۲	۴
جمع	۱۵۹	۷۴	۵۰	۳۹	۳۸	۲۵	۱۳	۱۵	۸

با توجه به نتایج حاصله از جدول پیشین، بیشترین تمرکز دشمن با ۱۵۹ محتوا بر روی امنیت پایدار و سپس با ۷۴ محتوا بر روی سرمایه اجتماعی و در رتبه سوم با ۵۰ محتوا بر روی وحدت ملی قرار دارد.

شکل ۱ کارکردهای دشمن در جنگ نرم بر علیه ج.ا.ا.

سواد رسانه‌ای: به اعتقاد ویلسون و همکارانش (۲۰۱۳) سواد رسانه‌ای یعنی درک و استفاده از رسانه‌های جمعی به صورت قاطعانه یا غیر قاطعانه، از جمله درک آگاهانه و انتقادی از رسانه‌ها، فن‌هایی که آنها به کار می‌گیرند و اثرات آن همچنین توانایی خواندن تجزیه و تحلیل و ارزیابی و تولید ارتباط در شکل‌های مختلف. رسانه‌ها (برای مثال رادیو و تلویزیون، روزنامه‌ها و سایت‌ها و شبکه‌های اجتماعی و...) درک دیگر از این اصطلاح توانایی رمزگشایی، تجزیه و تحلیل، ارزیابی و تولید ارتباط در شکل‌های مختلف است. (فرخی، ۱۳۹۹) در دنیای امروز رسانه‌ها همه گیر شده‌اند و فناوری‌های جدید اطلاعاتی و ارتباطاتی همچون گوشی‌های هوشمند تلفن همراه، تبلت و... همچنین ظهور شبکه‌های اجتماعی، امکانات جدیدی را در جوامع فراهم کرده است. افراد جامعه نیز برای استفاده از قابلیت این فناوری‌های رسانه‌ای، نیازمند دانش و مهارت‌های جدیدی هستند که به این مهارت‌ها سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی گفته می‌شود. سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی این فرصت را در اختیار کاربران قرار می‌دهد تا قضاوت آگاهانه درخصوص رسانه‌ها و پیام‌های آن داشته باشند. هدف از سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی رشد تفکر انتقادی و مهارت‌های یادگیری برای

اجتماعی شدن و داشتن شهروندان فعال است. (فرخی، ۱۳۹۹)

هویت ملی: هویت یا احساس تعلق فرد به یک دولت یا یک ملت است. یک حس مشترک که مردم به یک وحدت کلی درک می‌کنند که نمود خود را در سنت‌ها، فرهنگ یا زبان سیاست نشان می‌دهد. هویت ملی از نظر روانشناختی به عنوان آگاهی و احساس از تفاوت بین ما و آنها تلقی می‌شود. به عنوان یک پدیده جمعی، هویت ملی می‌تواند به عنوان یک نتیجه مستقیم از حضور عناصر از «نقاط مشترک» در زندگی روزمره مردم به وجود آید مانند نمادهای ملی، زبان، تاریخ ملت، آگاهی ملی و آثار باستانی. (فرهنگ آکسفورد، ۲۰۱۵)

مدل مفهومی تحقیق:

به منظور وصول به مدل مفهومی تحقیق، ضمن بهره‌برداری از دستمایه‌های حاصل از مرور ادبیات، میزگرد تخصصی با حضور جمعی از صاحب‌نظران تشکیل و پس از مشورت و تبادل نظرات در میزگرد تخصصی مدل مورد نظر برابر با شکل شماره ۲ ترسیم گردید.

شکل ۲- مدل مفهومی

روش‌شناسی تحقیق:

تحقیق حاضر از نظر هدف، کاربردی - توسعه‌ای بوده و از نظر جمع‌آوری داده‌ها، ترکیبی (آمیخته) و از نظر رهیافت بخش کیفی با روش داده بنیاد و بخش کمی با روش اکتشافی انجام شده است. قلمرو زمانی این تحقیق از نظر جمع‌آوری داده‌ها بین سال‌های ۱۳۹۵ - ۱۴۰۱ و از نظر کاربردی تا پایدار بودن نتایج آن می‌باشد. قلمرو مکانی تحقیق، محدوده مرزهای جغرافیایی جمهوری اسلامی ایران و قلمرو موضوعی تحقیق پدافند غیرعامل مردم محور و جنگ نرم است.

جامعه آماری تحقیق در بخش مصاحبه تعداد ۳۲ نفر از صاحب‌نظران حوزه جنگ نرم و پدافند غیرعامل و تا رسیدن به اشباع نظری در نظر گرفته شد که پس از انجام ۱۲ مصاحبه اشباع نظری حاصل گردید. در بخش پرسشنامه جامعه آماری، تعداد ۱۲ نفر اساتید حوزه جنگ نرم و پدافند غیرعامل حاضر در دانشگاه عالی دفاع ملی و پژوهشکده جنگ نرم دانشگاه جامع امام حسین (ع) تعیین شد که در نهایت ۱۱ پرسشنامه تکمیل و اعاده گردید. در بخش میزگرد تخصصی با نمونه - گیری هدفمند تعداد ۴ نفر نخبه‌گزینش و مدل مفهومی تحقیق مورد بررسی و مذاقه واقع شد. همچنین در بخش مشاهده، جامعه آماری عبارت بود از سه رسانه اصلی معاند (بی‌بی‌سی فارسی، صدای آمریکا و من و تو) که به صورت تمام شمار انتخاب و بررسی گردید.

برای انجام این تحقیق از دو روش کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شده است. در روش کتابخانه‌ای از ابزار فیش برداری و در روش میدانی از ابزار مصاحبه، میزگرد تخصصی، مشاهده و در نهایت پرسشنامه بهره‌برداری گردیده است. برای تأمین روایی، ابزارهای مورد استفاده پیش گفته ابتدا به تایید صاحب‌نظران رسیده و سپس مورد استفاده قرار گرفته است. به منظور بالا بردن اعتبار تحقیق نیز در مورد هر ابزار ملاحظات زیر لحاظ شده است:

الف - کتابخانه: از معتبرترین منابع علمی قابل دسترسی در کشور استفاده گردیده است.

ب - مصاحبه: صاحب‌نظران تراز اول در کشور که سابقه مسئولیت، تدریس و تالیف مرتبط با موضوع تحقیق داشته‌اند، گزینش گردیده‌اند.

پ - پرسشنامه: سوالات پرسشنامه ابتدا به رؤیت اساتید محترم راهنما و مشاور رسیده و پس از اعمال تصحیحات لازم در بین جامعه آماری توزیع گردید. پرسشنامه قبل از توزیع میان جامعه آماری، به ۸ نفر از اساتید مرتبط با حوزه تحقیق ارائه و نقطه نظرات ایشان دریافت و تصحیحات لازم اعمال گردید.

ت - مشاهده: به مدت دو ماه در زمان‌های مختلف و توسط مشاهده‌گران مختلف انجام شده است.

با توجه به موارد پیش گفته این تحقیق از روایی و پایایی مطلوبی برخوردار بوده و نتایج حاصل از آن قابل اعتماد می‌باشد.

تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق

شیوه تجزیه و تحلیل در این پژوهش استفاده از رویکردهای کیفی است، یعنی محقق پس از بررسی اسناد و مدارک و مصاحبه با خبرگان به تجزیه و تحلیل اطلاعات گردآوری شده با استفاده از روش داده بنیاد استراوس- کوربین پرداخته و فرآیند آن به شرح زیر تشریح می‌گردد:

– گام اول: کدگذاری باز

استخراج مفاهیم، فرآیندی ذهنی و خلاقانه است که با هدف انتزاع مشترکات مفهومی از میان عینیت‌های متعدد و مشابه صورت می‌گیرد. برای این کار ابتدا باید مضامین بر اساس اشتراک لفظی یا معنایی دسته‌بندی شوند. یک مضمون اخذ می‌گردد. مهم این است که مفهوم از سوی تحلیل‌گر ساخته شود، و نسبت به مضامین از کلیت و جامعیت برخوردار باشد. درج مفاهیم در یک جدول و ذکر استنادات (نشان‌گرهای مضامین) در مقابل آن‌ها این امکان را فراهم می‌کند که هر مفهومی قابل ردیابی و اعتبار سنجی گردد. در این مرحله محقق ۱۹۶ پاراگراف از داده‌های جمع‌آوری شده حاصل از مصاحبه، مشاهده و ادبیات تحقیق را گزینش و پس از تحلیل محتوا به صورت باز کد گذاری نمود. در کدگذاری باز مقوله‌بندی‌های گوناگونی برای داده‌های گوناگون انجام شد و این فرآیند تا جایی ادامه یافت که ۴۵ مقوله کانونی شناسایی و انتخاب شد. در این نوع کد گذاری، داده‌های حاصل، خط به خط به مفهوم‌سازی شد و در قالب مقایسه‌ای قرار گرفت و کدهای منطبق یا نزدیک به هم با هم تلفیق و مفهوم‌های جدیدی ساخته شدند.

جدول ۴ – نمونه کد گذاری باز

منبع	شناسه	گزاره‌های انتخابی	مفهوم	شاخص
مبانی نظری	۱۰	کارهای بسیار انجام می‌دهند؛ فکرهای بسیاری را در مجموعه‌های فکری برای این کار استخدام می‌کنند تا بتوانند با جنگ روانی، با تبلیغات گوناگون، افکار عمومی کشورها را از جمله بیشتر از همه امروز کشور ما را که هدف سوءنیت قدرت‌های بزرگ است - قبضه کنند و در اختیار بگیرند	کیفیت اتاق‌های فکر جنگ نرم دشمن	تقویت اتاق‌های فکر جنگ نرم

جدول ۵- نمونه پالایش شاخص‌ها و تعیین شاخص کانونی

شناسه	شاخص کانونی	شاخص‌های مشابه یا نزدیک به هم
K1	آفرینش محتوا	تولید محتوا، تولید محصولات بومی فاعلر، کاربست هنر در جنگ نرم
K2	عملکرد کنشی	اتخاذ موضع تهاجمی، عملکرد کنشی، عدم انفعال در جنگ رسانه‌ای، توسعه دیپلماسی عمومی، اتخاذ روش‌های نوین، فرماندهی میدانی جنگ نرم، تداوم آمادگی، حفظ ابتکار عمل

– گام دوم: کدگذاری محوری

وظیفه محقق در این مرحله، دسته بندی و مقایسه عناوین استخراج شده از داده است. این کار مستلزم صرف وقت و حوصله بسیار است، چرا که در ابتدا ارتباط بین آنها، چندان آشکار نیست، در واقع محقق خود را با انبوهی از داده‌های خام روبرو می‌بیند که چندان هم ربطی به هم ندارند، اما به زودی پیوندهای نامرئی هویدا خواهد شد و زیبایی داده بنیاد در این مرحله نهفته است. با مقایسه مفاهیم مختلف می‌توان زمینه‌های مشترک میان آنها را کشف نمود که امکان طبقه بندی مفاهیم مشابه در قالب طبقه بندی یکسان را، فراهم خواهد نمود. پدید آوردگان این نظریه نام این فرآیند مقایسه مستمر مفاهیم با یکدیگر را روش مقایسه پایدار یا روش تطبیق مداوم نامیده‌اند. با استفاده از تکنیک مقایسه پایدار زمینه ظهور ابعاد مشترک مفاهیم که همان کدگذاری محوری است، امکان پذیر گردید. حاصل این مرحله از فرآیند تحقیق شکل گیری مؤلفه هاست. (خنیفر و همکاران) برای رسیدن به مؤلفه‌های تحقیق، محقق به کدهای مفهومی حاصل از کدگذاری باز پرداخته و رابطه بین آنها را شکل داد. بدین ترتیب که شاخص‌هایی را که با یکدیگر قرابت و نزدیکی داشتند و امکان دسته بندی آنها ذیل یک مؤلفه قرار داشت را شناسایی نمود. در نهایت ۱۲ مؤلفه برای الگوی راهبردی پدافند غیرعامل در برابر جنگ نرم دشمن بدین شرح کشف گردید: تقویت بنیه نرم آفندی، تقویت بنیه نرم پدافندی، برقراری امنیت اجتماعی، برقراری امنیت اقتصادی، برقراری امنیت فرهنگی، حفظ سرمایه اجتماعی عمودی، حفظ سرمایه اجتماعی افقی، برقراری عدالت توزیعی، برقراری عدالت قضایی، برقراری عدالت آموزشی، تامین نیازهای اولیه، تامین نیازهای ثانویه

جدول ۶ - نمونه کدگذاری محوری

ردیف	شناسه شاخص	شاخص‌ها	مؤلفه‌ها	شناسه
۱	$K1+K2+K3+K4$	آفرینش محتوا، عملکرد کنش، تقویت اتاق‌های فکر جنگ نرم، توسعه قدرت رایانیکی	آفرینش محتوا، عملکرد کنش، تقویت اتاق‌های فکر جنگ نرم، توسعه قدرت رایانیکی	B۱
۲	$K5+K6+K7+K8$	ارتقای سواد رسانه‌ای، پالایش محتوا، کنترل تمرکز جنگ نرم، تدوین و اجرای قوانین حوزه فضای مجازی	ارتقای سواد رسانه‌ای، پالایش محتوا، کنترل تمرکز جنگ نرم، تدوین و اجرای قوانین حوزه فضای مجازی	B۲

گام سوم: کدگذاری انتخابی

در آخرین مرحله از کدگذاری که به کدگذاری انتخابی معروف است، پژوهشگر با توجه به مراحل قبلی، به استحکام بیشتر مفاهیم و مؤلفه‌ها می‌پردازد در این مرحله در یک دسته بندی کلی‌تر، داده‌های سازماندهی شده در قالب مؤلفه‌های گوناگون در ابعاد محدودتری دسته بندی می‌شوند. (میرزایی، ۱۳۹۵) در مرحله کدگذاری انتخابی، وجوه مشترک ۱۲ مؤلفه به دست آمده از مراحل قبلی، شناسایی شدند و با توجه به اشتراکات آنها در دسته‌بندی کلی‌تر و محدودتری ساماندهی شدند. در پایان این گام، تعداد پنج بعد (مدیریت فضای مجازی، تامین امنیت، حفظ سرمایه‌های اجتماعی، استقرار عدالت و پاسخگویی به نیازهای مردم) شناسایی گردیدند.

جدول ۷ نمونه کدگذاری انتخابی

ردیف	شناسه مؤلفه	مؤلفه‌ها	بعد	شناسه بعد
۱	B۱, B۲	تقویت بنیه نرم آفندی، تقویت بنیه نرم پدافندی	مدیریت فضای مجازی	D۱

سنجش ابعاد و مؤلفه‌ها

در این بخش، نسبت به توزیع پرسش‌نامه در بین ۱۲ نفر از خبرگان و صاحب نظران اقدام شد (تعداد ۱۱ پرسشنامه اعاده گردید) و نقطه نظرات آنها در مورد تعداد پنج بعد و ۱۲ مؤلفه تأثیرگذار بر الگوی راهبردی پدافند غیرعامل مردم محور جمع آوری و با استفاده از نرم‌افزار

اس پی اس اس^۱، تحلیل و با فراوانی و درصد توزیع فراوانی پاسخ‌های خیلی زیاد و زیاد، همگی تایید شدند.

جدول ۸ سنجش ابعاد و مولفه‌های تحقیق

کد	بعد	مؤلفه	خیلی زیاد		زیاد		نمره میانگین
			فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
D۱	مدیریت فضای مجازی		۹	۸۱٫۸	۲	۱۸٫۲	۴٫۵۴
B۱		تقویت بنیه نرم آفندی	۵	۴۵٫۵	۶	۵۴٫۵	۴٫۱
B۲		تقویت بنیه نرم پدافندی	۶	۵۴٫۵	۵	۴۵٫۵	۴٫۱۹
D۲	تأمین امنیت		۸	۷۲٫۷	۳	۲۷٫۳	۴٫۴۱
B۳		امنیت اجتماعی	۸	۷۲٫۷	۲	۱۸٫۲	۴٫۱۸
B۴		امنیت فرهنگی	۷	۶۳٫۶	۴	۳۶٫۴	۴٫۲۹
B۵		امنیت اقتصادی	۶	۵۴٫۵	۵	۴۵٫۵	۴٫۱۹
D۳	حفظ سرمایه اجتماعی		۹	۸۱٫۸	۲	۱۸٫۲	۴٫۵۴
B۶		حفظ سرمایه اجتماعی عمودی	۶	۵۴٫۵	۳	۲۷٫۳	۳٫۸۲
B۷		حفظ سرمایه اجتماعی افقی	۶	۶۳٫۶	۲	۱۸٫۲	۳٫۶۶
D۴	استقرار عدالت		۵	۴۵٫۵	۵	۴۵٫۵	۳٫۹۱
B۸		عدالت توزیعی	۸	۷۲٫۷	۱	۹٫۱	۳٫۹۹
B۹		عدالت قضایی	۶	۵۴٫۵	۵	۴۵٫۵	۴٫۱۹
B۱۰		عدالت آموزشی	۷	۶۳٫۶	۱	۹٫۱	۳٫۷۴
D۵	پاسخگویی به نیازها		۷	۶۳٫۶	۱	۹٫۱	۳٫۷۴
B۱۱		تأمین نیازهای اولیه	۶	۵۴٫۵	۳	۲۷٫۳	۳٫۸۲
B۱۲		تأمین نیازهای ثانویه	۸	۷۲٫۷	۱	۹٫۱	۳٫۹۹

– گام چهارم: مدل سازی

نمایش انتزاعی و مجرد یا آبستره سامانه را از یک دیدگاه و نگاه خاص مدل می‌نامند. مدل‌ها، انواع گوناگون داشته (مثل مدل فیزیکی، مدل ریاضی، مدل آماری، مدل گرافیکی، نرم‌افزاری،

و ...). و کاربردهای حیاتی متنوع و فراوانی در همه‌ی زمینه‌های علوم و فناوری دارند. در روش داده بنیاد، تجربه نشان داده است که ماهیت این مرحله از کد گذاری و استخراج ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌ها مجزاست. مدل سازی مرحله‌ای است که نیاز به تفکر، ابتکار، خلاقیت و خبرگی دارد. مرحله بسیار دشواری است که حتی بیش از مرحله جمع‌آوری داده‌ها، دقت و زمان به خود اختصاص داد. لذا پس از مشورت‌های فراوان با همکاران پژوهشی مقاله، برای تهیه مدل مورد نظر پنج بعد، ۱۲ مؤلفه و ۴۵ شاخص تدوین گردید. در پایان محقق پس از اضافه کردن رویکردهای پدافند غیرعامل مردم محور، الگوی نهایی را تدوین نموده است.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد:

الف - نتیجه‌گیری:

چرخش ذهنی پایدار مردم در جنگ نرم، هنگامی اتفاق می‌افتد که پس از دریافت تبلیغ، مخاطبین عیناً مصادیق آن را در محیط مشاهده نمایند، در غیر این صورت، تناقض میان محتوای تبلیغ و مشاهدات عینی، منجر به بی اعتباری رسانه عامل گردیده و هدف مورد نظر تامین نمی‌شود. در سبک سنتی جنگ نرم به دلیل عدم توجه به این اصل و اتکای بیش از حد به روش‌هایی چون دروغ، تهمت و افترا، نتایج حاصله کوتاه مدت و ناپایدار بود. در جنگ نرم نوین، مانند آنچه امروز مبتلابه کشور ما گردیده، دشمن با مطالعه و بررسی عالمانه، نقاط ضعف و آسیب‌های موجود کشور هدف را احصاء نموده، سپس با ابزار تحریم و جنگ اقتصادی مبادرت به تشدید همان آسیب‌ها کرده و با بارگذاری نابسامانی‌های (واقعی و ملموس) بر رسانه، اذهان مردم را مورد هدف قرار می‌دهد. بررسی‌ها نشان می‌دهد که در اغلب موارد، سبک اخیر در تغییر نگرش مردم و قرار دادن آنها در برابر حکومت‌ها مؤثر بوده است. نخستین هدف پدافند غیرعامل مردم محور، شناسایی و رفع آسیب‌ها و ممانعت از ورود خوراک به سامانه‌ی جنگ نرم دشمن و سپس محافظت از مردم در برابر بمباران نرم رسانه‌های معاند می‌باشد، به گونه‌ای که پشتیبانی مردم از حکومت، تداوم یابد. موضوع پدافند غیرعامل مردم محور به جلوگیری از وقوع جنبش‌های اعتراضی و درگیری حکومت با مردم در کف خیابان معطوف بوده و سعی بر افزایش مداوم سطح رضایتمندی مردم از حکومت دارد. لذا الگوی حاصله از این تحقیق می‌تواند نقطه عطفی در گسترش دانش جنگ نرم بوده و کاربست راهکارهای ارائه شده منجر به تقویت انسجام بین مردم و حکومت شود.

نظریه‌ی پدافند غیرعامل مردم محور: پدافند غیرعامل مردم محور در برابر جنگ نرم دشمن عبارت از بکارگیری مؤثر مؤلفه‌های: تقویت بنیه نرم آفندی، تقویت بنیه نرم پدافندی، برقراری امنیت اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی، حفظ سرمایه اجتماعی عمودی و افقی، برقراری عدالت توزیعی - قضایی - آموزشی و تامین نیازهای اولیه و ثانویه مردم به منظور دستیابی به مدیریت فضای مجازی، تامین امنیت، حفظ سرمایه‌های اجتماعی، استقرار عدالت و پاسخگویی به نیازها، می‌باشد. الگوی پدافند غیرعامل مردم محور از ۵ بعد، ۱۲ مؤلفه و ۴۵ شاخص به شرح جدول شماره ۶ تشکیل شده است. بر مبنای نتایج حاصله الگوی راهبردی پدافند غیرعامل مردم محور برابر شکل شماره ۲ ترسیم گردید.

جدول ۹: ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های الگوی راهبردی پدافند غیرعامل مردم محور

ردیف	بعد	مؤلفه	شاخص
۱	مدیریت فضای مجازی	تقویت بنیه نرم آفندی	آفرینش محتوا، عملکرد کنشی، تقویت اتاق‌های فکر جنگ نرم، توسعه قدرت رایانیکی
	مجازی	تقویت بنیه نرم پدافندی	ارتقای سواد رسانه‌ای، پالایش محتوا، کنترل تمرکزی جنگ نرم، تدوین و اجرای قوانین حوزه فضای مجازی
۲	تامین امنیت	امنیت اجتماعی	ارتقای کمی و کیفی جمعیت، اجرای حدود اسلامی، فقر زدایی، امنیت پایدار مناطق مرزی
		امنیت فرهنگی	تبیین دینی، تولیدات فرهنگی فاخر، نهادهای سازی ارزش‌های عام، اصلاح سبک زندگی
۳		امنیت اقتصادی	اقتصاد مقاومتی، تحقق الگوی تولید و مصرف، شایسته سالاری در اقتصاد، کنترل تورم
	حفظ سرمایه اجتماعی	حفظ سرمایه اجتماعی عمودی	ارتقای کارآمدی، بصیرت افزایی، ریشه کنی فساد، اعتماد آفرینی، تحکیم اصل ولایت فقیه
		حفظ سرمایه اجتماعی افقی	ارتقای نظم اجتماعی، ایجاد جامعه اخلاقی، تقویت هویت ملی، تقویت مشارکت
۴	استقرار عدالت	عدالت توزیعی	توزیع عادلانه منابع مادی، توزیع عادلانه مناصب مدیریتی، عملیاتی ساختن نظام مالیاتی اسلام، تقویت نظام تامین اجتماعی
		عدالت قضایی	ارتقای فرهنگ عدالت جویی، نظارت رسمی و دقیق، حفظ استقلال قوه قضاییه
	عدالت آموزشی	گسترش مراکز آموزشی در پیرامون، برقراری نظام آموزشی غیر طبقاتی	
۵	پاسخگویی به نیازها	تامین نیازهای اولیه	تسهیل تولید، توزیع و خرید اوراق عمومی، تدوین و اجرای نظام جامع سلامت، تامین مسکن، کارآفرینی، حفاظت از محیط زیست
		تامین نیازهای ثانویه	حفظ و توسعه ارتباطات (مخابراتی، ترابری)، تامین حامل‌های انرژی

- محتوا، عملکرد کنشی، تقویت اتاق‌های فکر جنگ نرم، توسعه قدرت رایانیکی) و تقویت بنیه نرم پدافندی (ارتقای سواد رسانه‌ای، پالایش محتوا، کنترل تمرکزی جنگ نرم، تدوین و اجرای قوانین حوزه فضای مجازی) را در برنامه‌های جاری خود لحاظ نماید.
- ۳- با عنایت به مؤلفه امنیت فرهنگی این الگو، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به منظور ارتقای امنیت فرهنگی کشور، نسبت به تدوین برنامه‌های لازم به منظور تبیین دینی، تولید محصولات فرهنگی فاخر، نهادینه‌سازی ارزش‌های عام و اصلاح سبک زندگی مردم اقدام نماید.
- ۴- با عنایت به کاهش نفوذ صدا و سیما در خانواده‌های ایرانی و کاهش مخاطبان آن، وزارت آموزش و پرورش به عنوان مکمل نسبت به تهیه متون آموزشی پیرامون مهارت در استفاده از رسانه‌های نوین اقدام و از سنین کودکی و نوجوانی به دانش آموزان ارائه شود.
- ۵- با عنایت به یکسان بودن اهداف در جنگ سخت و نرم و ناکامی سازمان‌های متولی فعلی به علت فقدان دیدگاه جنگی به تهدیدات نرم کشور، ستاد کل نیروهای مسلح ج.ا.ا. موضوع تاسیس قرارگاه جنگ نرم و تولید طراحی و کنترل تمرکزی فرآیند جنگ نرم در کشور را مورد بررسی قرار دهد.
- ۶- برابر با بعد حفظ سرمایه اجتماعی این الگو، وزارت کشور به منظور افزایش کارآمدی و ارتقای رضایت‌مندی مردم، نسبت به انتصاب استانداران و فرمانداران مجرب، متعهد و جهادی با رعایت کامل اصل شایسته‌سالاری اقدام نماید.

فهرست منابع:

— حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) حدیث ولایت

الف - منابع فاسی:

- احمدی، حمید (۱۳۹۵)، قومیت و قوم‌گرایی در ایران، نشر نی
- افتخاری، اصغر و غلامعلیان، امیر و طاهری، سلیمان (۱۳۹۸) تاثیرات جنگ نرم غرب بر مشروعیت سیاسی جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه مطالعات استراتژیک، دوره ۱۷ شماره ۷
- امیرخانی، طیبه (۱۳۸۸)، سرمایه اجتماعی، مفاهیم و کاربردها، فصلنامه منابع انسانی، شماره پنجم
- امیری، ابوالفضل (۱۳۹۲) الگوی مقابله با جنگ نرم آمریکا، پژوهش‌های حفاظتی و امنیتی پاییز ۱۳۹۲ - شماره ۷
- آژ، فرزانه (۱۴۰۰) مدیتیشن دروازه آرامش، تهران انتشارات افرا
- باقی نصرآبادی، علی (۱۴۰۰) راهبردهای پدافندی آتش به اختیار در مدیریت سیاسی جهت مقابله با جنگ نرم از دیدگاه مقام معظم رهبری، قم، مجله سیاست متعالیه شماره ۳۵
- بانکی‌پور، محمد (۱۴۰۰) بحران جمعیت، چشم انداز و راه برون رفت، تهران انتشارات نی
- بیات، ابوالقاسم (۱۴۰۰)، نگاهی بر اعتراضات اجتماعی بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم
- تاجیک، محمدرضا. (۱۳۷۸) «جامعه مدنی و جنبش‌های اجتماعی جدید»، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- تحریریه مؤسسه دوست مشاور (۱۳۹۲)، جنگ نرم، انتشارات ستوس
- ترکمان، اعظم (۱۳۹۹)، نگرشی بر عناصر قدرت ملی در عصر تک قطبی، معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی - دفتر گسترش تولید علم
- جلالی فراهانی، غلامرضا (۱۳۹۵) رویکردهای نوین پدافند غیرعامل، جزوه درسی دوره هفتم مدیریت راهبردی پدافند غیرعامل، دانشگاه عالی دفاع ملی
- حافظ نیا، محمد رضا (۱۳۹۵)، جغرافیای سیاسی ایران، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها
- حسینی، سید حسین (۱۳۸۸)، جنگ نرم از تهدید تا پاسخ، دانشگاه جامع امام حسین (ع) تهران

- خنیفر، حسین (۱۳۸۸) بررسی رابطه بین مؤلفه‌های اعتماد و تعهد سازمانی، تهران، نشریه مدیریت شماره ۲
- داری، محسن (۱۳۸۷)، سرمایه اجتماعی - امنیت اجتماعی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
- رخشانی راد، (۱۳۹۵)، مهندسی جمعیت در ایران، دانشگاه آزاد بابل
- رضایی، علی محمد (۱۳۹۶)، آسیب‌های اجتماعی فرا روی کشور، دو ماهنامه توسعه انسانی پلیس، سال چهارم شماره ۱۵
- سبحانی فر، علی (۱۴۰۰) ارائه الگوی راهبردی دفاع نرم بر مبنای گفتمان امام خامنه‌ای (مدظله - لعالی)، رساله دکتری، دانشگاه عالی دفاع ملی
- طهماسبی، پرویز (۱۳۹۵)، بررسی بحران آب در ایران با استفاده از شاخص‌های اصلی بحران، دانشگاه عالی دفاع ملی
- عبدالله‌خانی، میثم (۱۳۹۶)، پارادایم نئوناسیونالیسم در آسیای مرکزی و میانه، فصلنامه استحکام شماره ۳ سال ششم، ارتش ج.ا.ا.
- علمی، محمود (۱۳۸۵)، بررسی نقش عوامل اجتماعی مؤثر بر قانون‌گرایی شهروندان، فصل - نامه علمی پژوهشی علوم اجتماعی، سال دوم، شماره هفتم
- غفوری، آرزو (۱۳۹۵)، فرآیند شکل‌گیری و دگرگونی ارزشی، فصلنامه مطالعات اجتماعی و روانشناسی، شماره ۴
- فراستخواه، مقصود (۱۴۰۰) مسئله‌ی ایران، تهران انتشارات آگاه
- فرخی، زهرا (۱۳۹۹) راهکارهای افزایش سواد رسانه‌ای مخاطبان، معاونت سیاسی صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران
- فوکویاما، فرانسیس (۱۳۸۹) سرمایه اجتماعی، اعتماد، دموکراسی و توسعه، ترجمه افشین خاکباز، تهران شیرازه
- قاضی، محمود رضا، (۱۳۹۶)، بررسی تأثیرات شبکه‌های اجتماعی بر هویت ملی، سال هفتم، شماره ۱۷
- قالیباف، محمد باقر، غلامحسین حیدری، حسین محمدیان، ماهنامه علمی تخصصی صدای ج.ا.ا، سال یازدهم، شماره ۶۵، ۱۳۹۱
- کویانی، محمد (۱۳۹۲)، سبک زندگی و ابزار سنجش آن، قم: انتشارات پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

- کلمن، جیمز (۱۳۸۴)، نقش سرمایه اجتماعی در ایجاد سرمایه انسانی، گردآورنده کیان تاجبخش، ترجمه افشین خاکباز و حسن پویان، تهران انتشارات شیرازه
- مجیری، امیرحسین، (۱۳۹۹) آمار رسمی وزارت امور خارجه، وزارت امور خارجه ج.ا.ا.
- محمدی، منوچهر (۱۳۹۰) انقلاب اسلامی در بوته ازمون، مؤسسه فرهنگ و اندیشه معاصر
- محمدی، منوچهر، (۱۳۸۷). «منابع قدرت نرم و سرمایه اجتماعی نظام جمهوری اسلامی ایران». تاریخ: پانزده خرداد، شماره ۱۶
- مختاری، عبدالله (۱۳۹۸) بررسی تاثیر اجتماعی جنگ نرم و ارائه راهبرد، نشریه امنیت ملی دوره ۹ شماره ۳۸
- مطالعه گروهی دانشجویان دانشگاه عالی دفاع ملی (۱۳۹۲)، راهکارهای پیشگیری و مقابله با جنگ نرم استکبار متناسب با قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران، دانشگاه عالی دفاع ملی، دانشکده دفاع ملی، تهران
- ملکی، عباس (۱۳۹۲) بازخوانی جنگ نرم، دانشگاه افسری امام علی (ع) تهران
- میرزایی، خلیل (۱۳۹۵) کیفی پژوهی، تهران، انتشارات فوژان
- نظام عملیاتی پدافند مردم محور (صیانت و حفاظت از مردم در شرایط اضطراری بحران ناشی از تهدید و جنگ) (مصوبه شماره ۲۰۶۰/۱/۱۶۰ مورخ ۲۵/۳/۱۳۹۹ شورای عالی پدافند غیرعامل کشور)
- نوروژی، محمدتقی (۱۳۸۵) فرهنگ دفاعی - امنیتی، تهران

ب- سایت‌ها:

- <http://rbo.ir> پژوهشکده باقرالعلوم قابل دسترسی در:
- <https://nipr.ac.ir> مؤسسه تحقیقات جمعیت ایران، قابل دسترسی در:
- <https://rc.majlis.ir> مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی
- <https://ist.ir> مرکز پژوهش‌های استراتژیک ریاست جمهوری، قابل دسترسی در: